

Дубініна М. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3993-0622

e-mail: dubinina@mnau.edu.ua

Галкін В. В., старший викладач кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0003-4685-9630

e-mail: halkinvv@mnau.edu.ua

Трум О. Ю., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0002-8819-8570

e-mail: elenatrum741@ukr.net

Височанська А. В., здобувач вищої освіти, Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ, Україна

Соціальний облік: закордонний та вітчизняний досвід

Анотація. Досліджено актуальність ведення соціального обліку та подання нефінансової звітності. Розглянуто закордонний та вітчизняний досвід запровадження системи соціального обліку на підприємствах. Висвітлено основні форми нефінансових звітів та особливості їх застосування.

Ведення соціального обліку забезпечує більш ретельну перевірку роботи кожної структури підприємства. Інформація, котра представлена в нефінансовому звіті, необхідна як для керівних підрозділів, так і для зовнішніх користувачів. Соціальний звіт збільшує інвестиційну привабливість підприємства.

Виокремлено принципи дієвої соціальної звітності. Визначено головні напрями розвитку теорії та практики соціального обліку й нефінансової звітності як інструментів реалізації ефективного виробництва.

Перспективою подальшого дослідження є розгляд змісту та наповнення поняття "соціальний облік" та доведення доцільності виділення його в окремий вид бухгалтерського обліку, а також розроблення соціальної облікової політики, яка має реалізувати методологію обліку, соціального звітування та нормативного регулювання питання соціального розвитку.

Ключові слова: соціальний облік; нефінансова звітність; соціальна звітність; соціальний контроль; облік.

Dubinina M., Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Galkin V., Senior Lecturer of the Department of Accounting and Taxation, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Trum O., applicant for higher education of Accounting and Finance faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Vysochanskaya A., applicant for higher education, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Kyiv, Ukraine

Social Account: Foreign and Domestic Experience

Abstract. Introduction. As a result of active changes at the economic market, there is an objective necessity of perfection of the system of account on enterprises. Consideration of concepts "social account" and "social accounting" is actual. It is known that the question of actuality of social account in foreign countries appeared before, than in Ukraine. For today, in our country only part of enterprises apply a social account and fold the social accounting. If an enterprise plans successful work, then a necessity is a grant of the proper attention to social component activity. It follows to pay attention to inputs of the social programs, that will assist the increase of the labour of workers productivity, and as a result - to the increase of effective indexes of production. A social account is based also on introduction of the ecological programs of production.

The conduct of social account provides more careful verification of work of every structure of enterprise. Information that is presented in an unfinancial report is needed both for leading subdivisions and for external users. A social report increases the investment attractiveness of enterprise.

Purpose. *Research and comparison of foreign and domestic experience of introduction of social account on enterprises are the purpose of the article. The stages of input of social account and basic principles that is followed by enterprises are subject an estimation.*

Results. *Research of actuality and efficiency of functioning of social account is based on those benefits, that arise up at an enterprise that develops the social constituent of activity. Due to the systematic monitoring of activity of enterprise, research of degree of social responsibility and social orientation, an enterprise has the opportunity to improve the quality performance indicators. A social account is the effective instrument of management of enterprise social responsibility. As a result of stowage of the unfinancial accounting there is accounting possibility about implementation social programs and leading to of job performances to parties concerned. An enterprise that folds a social report automatically promotes the business reputation among partners, is let in on the ground among competitors and is more advantageous object of investments.*

Leaning on experience of foreign countries, there is probability of introduction of the system of social account on the enterprises of our country. Investigating those possibilities, that is opened before an enterprise that conducts a social account, we consider a necessity to develop actuality of increase of social responsibility of enterprises.

Conclusions. *It costs to mark that analysing foreign experience of functioning of the system of social account and social accounting, it is possible to draw conclusion, that for Ukraine these concepts are new sufficiently. Insignificant part of enterprises of our state folds and gives the social accounting. It is explained by a vagueness on by absence of corresponding standards and requirements. However, the self functioning of social account opens new possibilities before an enterprise.*

Keywords: *social account; unfinancial accounting; social accounting; social control; account.*

JEL Classification: *A13; M14.*

Постановка проблеми. На сьогодні, в умовах мінливого економічного середовища, виникла об'єктивна необхідність концентрації уваги на поняттях «соціального обліку» та «соціальної звітності» як одних з головних чинників, котрі впливають на ефективність функціонування підприємства. Важливим питанням, котре постає перед підприємствам, які мають на меті вдосконалити свої фінансові результати, є надання належної уваги до соціальних факторів як всередині, так і поза межами господарства. Вплив соціального обліку постає на рівні сфери обороту грошових коштів або власного капіталу. В результаті здійснення постійного систематичного оперативного фіксування достовірної інформації стосовно нефінансових питань функціонування підприємства досягається економічне зростання господарства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціального обліку і звітності посідає важливе місце у дослідженнях відомих вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: К. Безверхого [1], Ф. Бутинця [2], О. Грішного, А. Колот, І. Жиглей [3], Д. Далівала [4], Р. Еклса [5], А. Берлі, М. Фрідмана та ін. Професор Я. В. Соколов, який є одним з провідних вчених серед тих, хто досліджував історію бухгалтерського обліку, зазначає, що «бухгалтерський облік – це соціально обумовлена дисципліна, яка відрізняється від таких точних наук, як, наприклад, фізика, що вивчає об'єктивну інформацію про реальний світ. Структура соціально обумовленої науки постійно змінюється відповідно до вимог суспільства» [6, с. 6].

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження та порівняння зарубіжного та вітчизняного досвіду функціонування соціального обліку на підприємствах. Оцінці підлягають етапи запровадження соціального обліку та основні принципи, якими керуються підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Активне поширення ідеї впровадження системи соціального обліку та звітності на фоні інтеграційних процесів в глобалізованому світі, вдосконалення та розширення стандартів та принципів, що стосуються охорони праці та довкілля, говорить про актуальність та доцільність розширення кола фінансових питань на господарстві до соціально спрямованих та націлених на людину як професіонала. Ведення соціального обліку та складання нефінансової звітності, як засвідчує міжнародна практика, є дієвими інструментами щодо управління результатами виконання соціальних програм та доведення їх до зацікавлених сторін.

У світовій практиці існує три форми формування нефінансової звітності: довільна форма, комплексні звіти, стандартизовані звіти. Стандарти форми мають певні переваги, адже існує можливість порівняння зі звітами інших компаній, що надає перспективу визначення соціального рейтингу компанії. Найбільш розповсюдженими міжнародними стандартами ведення соціального обліку та підготовки звітності сьогодні є: стандарти Саншайн; GRI; AA1000; SA8000 вибір яких залежить від потреб компанії.

Серед найбільш поширених стандартів є такі види соціальних звітів:

1. Звіт про прогрес – відображає міру дотримання принципів соціальної відповідальності й містить перспективні плани розвитку.

2. Звіт за GRI-стандартом (звіт про сталість розвитку), що містить чіткі індикатори діяльності компанії.

3. Звіт за стандартом AA1000 (Звіт із корпоративної – соціальної відповідальності, заснований на діалозі зі стейкхолдерами.

Популярним у країнах ЄС є також екологічний звіт (декларація), який також містить систему показників [7]. Відповідно до п.6 Директиви 2014/95/ЄС від 22 жовтня 2014 р. великі компанії, що здійснюють свою діяльність на території Європейського союзу, повинні подавати нефінансовий звіт, який містить інформацію про:

- соціальні питання та зайнятість;
- охорону навколишнього середовища;
- дотримання прав людини;
- боротьба з корупцією тощо.

Звіт має бути інтегрованим у звіт про управління підприємством і містити відомості про результати

здійсненої роботи, пов'язаної з цим питанням. Відповідно, що до великих підприємств відносяться ті «що являють інтерес для суспільства, в яких на дату складання балансу значення такого критерію, як середня кількість працюючих протягом фінансового року, досягає 500 осіб» [8].

До того ж критерії стосовно нефінансової звітності великих підприємств деталізуються у п. 19а.1 ст. 19а Директиви 2013/34/ЄС. Відповідно до вищезгаданого документа, такі зміни повинні відображати інформацію, наведену на рис. 1.

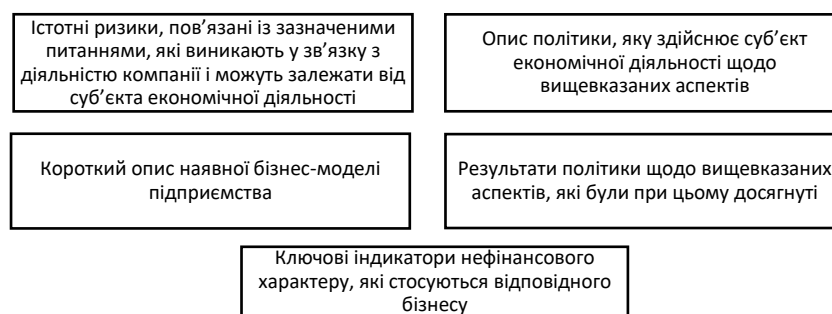

Рисунок 1 – Інформація, яка відображається в нефінансовій звітності

Джерело: систематизовано автором на основі даних [9]

У Франції, Великобританії, Швеції, Данії, Норвегії, Голландії нефінансові звіти підприємств підлягають обов'язковій публікації та державному контролю [10]. Слід зазначити, що більшість компаній наведених країн займають передові позиції серед загальносвітових рейтингів найбільш соціально відповідальних бізнес-установ. Підприємства не допускають корпоративних скандалів, не страждають від різкого падіння курсів акцій і від банкрутств, часто зустрічаються в США та інших країнах Європи. Саме ці є підтвердженням

прямого причинно-наслідкового зв'язку та взаємозалежності соціальних та економічних результатів діяльності сучасних підприємств. Отже, у світові лідери сьогодні виходять країни, що мають соціальну звітність своїх компаній, декларують їх публічно та піддають аудиторським перевіркам.

Слід звернути увагу, що на підставі інформації, наведеної в соціальних звітах, задовольняються інтереси різних груп зацікавлених осіб (табл. 1).

Таблиця 1 Інтереси груп зацікавлених осіб, які задовольняються через показники соціальної звітності

Групи користувачів	Інтереси
Власники	Оцінка ефективності соціальних проектів, формування довіри до підприємства та прийняття рішень щодо утримання чи реалізації акцій (для акціонерів)
Менеджери	Аналіз проведених соціальних проектів та стратегічне планування, зменшення трансакційних витрат
Інші працівники	Мотивація праці, формування робочої атмосфери, зменшення розбіжностей в колективі, зростання продуктивності
Інвестори	Аналіз ризиків та визначення можливостей інвестування в підприємство та його проекти
Контрагенти	Формування уявлення про соціально відповідальну діяльність підприємства, прийняття рішень щодо придбання товарів (продукції, послуг)
Уряд (держава)	Ставлення до підприємства як до платника податків, прийняття рішення щодо подання судових позовів та надання податкових пільг
Місцева громада та суспільні інститути	Одержання інформації про внесок підприємства в підвищення рівня та якості життя місцевої громади, покращання соціальної інфраструктури, забезпечення зайнятості, здійснення благодійних заходів та заходів з охорони довкілля тощо

Джерело: систематизовано автором за даними [11, с. 59]

На сьогодні в Україні немає єдиного нормативно-правового акту, який здійснює регулювання питань ведення соціального обліку та висвітлення відповідних показників в нефінансовій звітності. Саме тому вітчизняні підприємства розроблюють звіти відповідно до міжнародних стандартів та за власним досвідом. Нерозробленість методологічного інструментарію в нашій країні є наслідком різноманітності видів звітів. Кожне підприємство визначає формат соціальної звітності відповідно до власних потреб. До найбільш досліджуваних питань, котрі висвітлюються в нефінансовій звітності слід віднести соціальні:

- умови праці та розвиток людського капіталу;
- добродійність і благодійництво;
- співпраця з місцевими громадами та екологічні: збереження і відтворення довкілля та інше.

Кожна компанія, яка складає нефінансовий звіт, має власну методику, сформовану з урахуванням загальноприйнятих у міжнародній практиці правил і стандартів. Тому соціальна звітність вітчизняних компаній має різне наповнення, формат і структуру представлення результатів соціально відповідального ведення бізнесу.

За період від дати офіційної презентації ГД ООН в Україні кількість компаній підписантів зростає до 200, а це мізерна частка – тільки близько 0,018% усіх підприємств України. У середньому, щороку до соціальної звітності долучаються 23 компанії, що діють на території нашої держави [12].

Надання звіту щодо своєї соціальної відповідальності надає підприємствам велику кількість переваг, серед яких є: формування довіри до підприємства з боку різних груп впливу; досягнення збільшення рівня прозорості діяльності компанії; зміцнення ділових відносин та розширення ринків; формування ділової репутації відповідального роботодавця серед молодих спеціалістів.

Нефінансова звітність в Україні значно менш поширена, аніж серед інших країн і має значний потенціал для розвитку. Для досягнення популяризації та актуалізації соціального обліку та звітності необхідно вирішити ряд проблем стосовно: законодавчого врегулювання нефінансової звітності; прозорості інформації у звітності; диференціації показників у звітності; інтеграції звітності. Одним із важливих кроків у вдосконаленні нефінансової звітності є введення в нефінансову звітність не тільки якісних, а й кількісних показників, які б вимірювали результативність інвестицій у людський капітал та вплив від реалізації цих заходів. Також досить вагомим є проблема відображення у звітності правдивої, прозорої та достовірної інформації.

Розуміючи необхідність подальшого удосконалення нефінансової звітності, Глобальна

ініціатива зі звітності вже оголосила про початок нового проекту «Звітність 2025», спрямованого на заохочення міжнародної дискусії стосовно майбутнього у сфері розкриття інформації. Також, провідними фахівцями розробляється Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні, яка розглядається як складова загальної Стратегії розвитку Європи-2020. Прийняття стратегії соціальної відповідальності бізнесу стане значним кроком на шляху до модернізації економіки країни, підвищення конкурентоспроможності на міжнародних та світових ринках, та полегшення процесу євроінтеграції в цілому [13].

Висновки. Соціальний облік – окремий вид бухгалтерського обліку, що є процесом формування та надання внутрішнім і зовнішнім користувачам інформації про економічний, екологічний і соціальний вплив суб'єкта і його діяльності на суспільство.

Найважливішим орієнтиром соціального обліку та звітності слугують соціальні пріоритети підприємства (організації) згідно з наявною соціальною політикою.

Вітчизняна практика соціального обліку та нефінансової звітності, хоч і базується на міжнародних стандартах, проте значно поступається іноземним компаніям за якістю звітів. Така обставина пояснюється нерозробленістю національних системних підходів обліку та контролю за результатами соціально-відповідальної діяльності.

До найбільших вигід, що приносить нефінансове звітування для українських компаній відносять:

- розкриття ефективності соціальної та екологічної політики впливу компанії на навколишнє середовище;
- висвітлення політики компанії щодо проблем довкілля, економічного та соціального розвитку;
- покращення репутації компанії на ринку, підвищення вартості нематеріальних активів;
- опосередковане зростання прибутків завдяки покращенню якості управління людськими ресурсами та ефективності.

Саме соціальна звітність є ефективним інструментом внутрішньої та зовнішньої політики діяльності підприємств, що стане основою для розробки та реалізації стратегічних проектів бізнесу.

Перспективою подальшого дослідження є розгляд змісту та наповнення поняття “соціальний облік” та доведення доцільності виділення його в окремий вид бухгалтерського обліку, а також розроблення соціальної облікової політики, яка має реалізувати методологію обліку через поглиблення пізнання фактів господарського життя й інтегроване відображення економічних, екологічних і соціальних аспектів в єдиній інформаційній системі, а також соціального звітування та нормативного регулювання питання соціального розвитку.

Література:

1. Безверхий К. Соціально-орієнтована звітність підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. №2-3. С. 70-78.
2. Бутинець Ф. Ф. Сучасний бухгалтерський облік і контроль: проблеми розвитку : монографія. Житомир : ПП «Рута», 2014. 380 с.
3. Жиглей І. В. Бухгалтерський облік соціальної відповідальності суб'єктів господарювання: необхідність та орієнтири розвитку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 496 с.
4. Dhaliwal D. S., Tsang A., Radhakrishnan S., Yang Y. G. Nonfinancial Disclosure and Analyst Forecast Accuracy. *International Evidence on Corporate Social Responsibility Disclosure*. 2012. Vol. 3. P. 723-759. DOI: <http://dx.doi.org/10.2308/accr-10218>.
5. Eccles R. G., Krzus M. P., Serafeim, G. Market Interest in Nonfinancial Information. *Journal of Applied Corporate Finance*. 2011. Vol. 4. P. 113-127. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6622.2011.00357.x>.
6. Соколов Я. В. История развития бухгалтерского учета. *Финансы и статистика*. 1985. С. 367
7. Гуняева Н. Міжнародні стандарти в області соціальної відповідальності. *Стандарти і якість*. 2004. № 10. С. 61-65.
8. Directive 2014/95 / EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34 / EU on the disclosure of non-financial and diversity information by certain large enterprises and groups. URL: http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2014:330:FULL&from=EN#L_2014330EN.01000101.doc.
9. Directive 2006/34 / EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43 / EC of the European Parliament and of the Council of the Council and repealing Council Directives 78/660 / EEC and 83/34 9 / EEC. URL: <http://www.oroc.pt/fotos/editor2/diretivacont.pdf>.
10. Николаева Д. Введення обов'язкової соціальної звітності. *Корпоративна соціальна відповідальність*. URL: <http://www.csrjournal.com/news/1806-minjekonomikivchera-zajavilo-o-vozmozhnom-s-2009.html>
11. Бутинець Т. А., Давидюк Т. В., Жиглей І. В., Замула І. В. Розвиток науки про бухгалтерський облік і господарський контроль: забезпечення стійкого розвитку економіки України : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2012. 308 с.
12. Блакита А. В., Поляк Р. С. Нефінансова звітність як інструмент оцінювання соціальної відповідальності бізнесу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип.15.Ч.4. С. 126-129.
13. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. URL: file:///C:/Users/ASUS/Desktop/Нова%20стаття/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf

References:

1. Bezverkhyy, K. (2015). Socially-oriented reporting of enterprises. *Accounting and Audit*, 2-3, 70-78 [in Ukrainian].
2. Butinet, F. F. (2014). Modern accounting and control: problems of development. Zhytomyr: PE "Ruta" [in Ukrainian].
3. Zhigley, I. V. (2010). Accounting of social responsibility of business entities: necessity and orientation of development. Zhytomyr: ZhDTU [in Ukrainian].
4. Dhaliwal, D. S., Tsang, A., Radhakrishnan, S. & Yang, Y. G. (2012). Nonfinancial Disclosure and Analyst Forecast Accuracy. *International Evidence on Corporate Social Responsibility Disclosure*, 3, 723-759. DOI: <http://dx.doi.org/10.2308/accr-10218>.
5. Eccles, R. G., Krzus, M. P. & Serafeim, G. (2011). Market Interest in Nonfinancial Information. *Journal of Applied Corporate Finance*, 4, 113-127. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6622.2011.00357.x>.
6. Sokolov, Ya.V. (1985). History of accounting development. *Finance and Statistics*, 367 [in Ukrainian].
7. Gunayeva, N. (2004). International standards in the field of social responsibility. Standards and quality, 10.61-65 [in Ukrainian].
8. Directive 2014/95 / EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34 / EU on the disclosure of non-financial and diversity information by certain large enterprises and groups. Retrieved from http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2014:330:FULL&from=EN#L_2014330EN.01000101.doc.
9. Directive 2006/34 / EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43 / EC of the European Parliament and of the Council of the Council and repealing Council Directives 78/660 / EEC and 83/34 9 / EEC. Retrieved from <http://www.oroc.pt/fotos/editor2/diretivacont.pdf>.
10. Nikolaeva, D. (2009). Introduction of Mandatory Social Reporting. *Corporate Social Responsibility*. Retrieved from <http://www.csrjournal.com/news/1806-minjekonomikivchera-zajavilo-o-vozmozhnom-s-2009.html> [in Ukrainian].
11. Butinets, T.A., Davidiuk, T.V., Zhigley, I. V. & Zamula, I. V. (2012). Development of the science of accounting and economic control: ensuring sustainable development of the Ukrainian economy. Zhytomyr: ZhDTU [in Ukrainian].
12. Blakita, A. V. & Polyak, R. S. (2015). Non-financial reporting as a tool for assessing social responsibility of business. Scientific Herald of Kherson State University, 15 (4), 126-129. Retrieved from http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_15/4/32.pdf [in Ukrainian].
13. Strategy to Promote the Development of Corporate Social Responsibility in Ukraine until 2020. Retrieved from file:///C:/Users/ASUS/Desktop/Нова%20стаття/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf [in Ukrainian].

